

Argentina Firuță

Efectul de înstrăinare

Proză scurtă

*„... o povestire e o scrisoare
pe care autorul și-o scrie sieși,
pentru a-și povesti lucruri pe care altminteri,
nu le-ar putea afla.”*

Carlos Ruiz Zafon
Umbra vântului

*„Trecutul nu a dispărut pur și simplu,
noi nu suntem în aer, ci pe umerii trecutului;
(...) trecutul e aici, el e prezentul nostru în
sânul căruia, vrem nu vrem, înotăm
ca niște naufragiați.”*

Jose Ortega y Gasset
Opere complete

EFECTUL DE ÎSTRĂINARE (1953)

„Axa pe care ne rotim este situată între rușine și absența rușinii; la acești doi poli, condițiile meteorologice sunt extreme și feroce. Absența rușinii, rușinea: iată rădăcinile violenței.”

Salman Rushdie
Rușinea

În toamna aceluși an, 1953, la Atelierele Grivița era fierbere! Începuse Marea Verificare a membrilor de partid, unii cu vechime, alții abia candidați. Așa fusese decis acolo, sus, dar nimeni nu știa exact unde și cine hotărâse această triere. Cu atât mai puțin criteriile după care aveau să fie judecați oamenii.

În holul întunecos din fața sălii de ședințe – cândva o hală de montaj, acum împărțită în două – așteptau vreo treizeci de oameni abia ieșiți din schimbul întâi, muncitori și tehnicieni la Secția de cazane pentru locomotive. Dumitru Rădulescu nu-și făcea nici o grijă! Crezuse întotdeauna în dreptatea celor ca el, muncitori cu sapa ori cu barosul și se ținuse de partea adevărului.

Nu asta înseamnă a fi comunist? Să lucrezi pământul, lutul ori metalul și să faci cu mâinile tale ceva pentru ceilalți? Era membru de partid de vreo șapte ani și avea în echipa lui peste treizeci de lucrători. Toată lumea din Secția Cazane îl știa de om corect și muncitor. De aceea îl aleseseră în Biroul pe Secție! Din nou în unanimitate! Doar munceau cot la cot de

ani de zile! Nu-i convenea deloc, că prea erau multe ședințe și mereu avea de scris rapoarte, dări de seamă ori planuri peste planuri! Ce mai, o întregă birocrație! Hârțogăraie!

Și ce frumos vorbiseră tovarășii despre el, că nu se mai recunoștea! Nimeni nu-l lăudase vreodată așa! Cu toate că nu-i ierta deloc pe băieți când stricau vreo mașină, primise numai cuvinte de laudă. Chiar dacă pă unii îi bruftulua ori mai altoia pe câte-un ucenic, când credea el că ar fi brânză bună în burduf de câine. Păi, nu așa învățase și el meserie, cu câte-o scatoalcă după ceafă? Că doar crescuse în Ateliere de la paispe ani! Fusesse întâi Cârnu, și mai era încă pentru ai bătrâni, apoi Ite, pentru cei de-o seamă, mai apropiați. Cei mai tineri, de nu-i știa felul și îl judecau doar după sprâncenele negre și înfoiate, îi spuneau Balaurul! Auzi colo! Balaur! Nu se supăra el pentru atât, deși era cam morocănos din fire. Țsta e defectul lui: râde rar și stă încruntat. Se concentrează. Că și Mara, soția lui, îi zice uneori: „Măi Mitruț, nu mai fii așa ciufut că sperii copilul, cu uitătura ta. Știu c-o iubești, dar Sonia nu pricepe de ce ești mereu așa grav, când vorbești cu ea... Și nici eu!”

Ei, dar nu se încruntă mereu! Doar dacă treburile în Secție nu merg bine. Altfel, merge cu băieții la Bufetul lui Bobonete, după zece, douăsprezece ore de tras tabla la valț, și îi râd ochii și lui în fața stacanei cu bere ori a țoiului cu țuică! Iar treaba merge. Chiar dacă n-a ajuns el să construiască avioane cum a visat în copilărie, ci locomotive. Uneori, își mai amintește de taica și de butoiașul cu țuică pus gaj, când a vrut musai să-l facă negustor și... În ciuda lui, se simte învingător adesea.

Dar și acolo, la Bufet, îi strunește pă băieți. Mai ia pă unul

de ciuf, de e mai zbanghiu, mai domolește pă altul, bun de gură dar leneș la muncă, însă nu-i lasă ioc să plătească din pârlitele lor de chenzine. Băieții îl ascultă, pricepând și ei că le vrea tot binele, nu doar să-i învețe meserie. Mereu le zice: „Mă băieți, voi să știți de la mine, mă, că meseria asta e brătară de aur! Chestia de-o repetă ai bătrâni și vouă vă pute, nu e doar așa, o vorbă-n vânt! E adevărată, mă, pezevenchilor! Doar meseria vă face bărbați adevărați! Să știți și voi. Meseria și armata!” „Și Femeia, nea Dumitre!” îi strigă câte unul, fustangiu și mai îndrăzneț, râzând cu gura până la urechi. „Bine mă: Meseria, Armata și Femeia! Derbedeilor! Doar că, vedeți voi..., fiecare din astea trei are clinciul ei.” adaugă el povața imediat: „Meseria cere atenție și știință, armata cere respectul ierarhiei, disciplină și curaj...” „Dar femeia, nea Dumitre, ce vrea Femeia?!” îl provoacă și Cotigă, colegul lui de profesională, simțind cum se înmoaie Balaurul. Așteaptă cu toții să vadă cum i se luminează chipul și răspunde alene, în alt diapazon: „Măi băieți... cum să vă spui eu? Femeia adevărată nu vrea decât s-o iubești, mă! S-o iubești, s-o respecti și să-i porți de grijă, ei și copiilor, adică de casă și familie. Trebuie să aibă încredere în tine, mă...” Cu gândul la Mara, dă pă gât berea ori țuica, plătește pentru toți și pleacă repede spre casă, cu un vag sentiment de culpă.

Iar lor, lucrătorilor, vezi bine, le place că tocmai el, Balaurul, de-i sperie până și pă-i din conducere, când trece vijelios prin secție ori trage tăcut și încruntat de fiare, la valțul lui, câte zece ore, uite că nu se ferește să meargă cu ei la o bere! Să-și spele gâtlejurile de atâta praf și pilitură de fier și să-și liniștească urechile cu cântecele de inimă albastră, oftate cu dor și zvâc de Florica, dizeoza. Melodii vechi, de-l făceau și p-alde Cotigă să pișe ochii la amintirea tinereții lor de demult...

STĂPÂNA CLIPEI

(1976)

„Suntem marionetele propriului nostru inconștient. (...) Noi, oamenii, suntem dispuși să credem orice mai degrabă decât adevărul.”

Carlos Ruiz Zafon

Umbra vântului

...Luminile se sting, tobele bat răpăind tot mai tare, mai repede, spectatorii își țin respirația... trompeții și cinelul îi anunță intrarea, reflectoarele se aprind... aplauze:

- Fri-da! Fri-da!! Fri-da!!!... și dintre faldurile cortinei roșii, de catifea, își face apariția chiar ea, Frida Schmidt, plutind... un fluture argintiu!

- Fri-da! Fri-da! Fri-da! strigă spectatorii entuziasmați iar ea, îmbujorată, primește ovațiile cu inima bătând repede, tot mai repede, se lasă prinsă în vârtejul emoției, în timp ce trupul ei se înalță *într-un zbor de alb*.

Va fi stăpâna clipei!

Asta să fie fericirea? se întreabă Frida, venind în pas sportiv, de învingător, pe Aleea Circului.

- În seara asta nu joc! îi spuse lui Țurcanu, peste umăr, trecând pe lângă el ca o cometă.

Directorul nu o luă în seamă, atent la băieții care verificau trapezul. Abia dacă îi aruncă o privire scurtă, a dojană, ceva

ce se voia un reproș și se întoarse iar către Danciu, îngrijitorul manejului:

- Vin, Bătrâne, așteaptă nițel, nu vezi că am treabă? Doar nu arde!

Țurcanu părea pus pe jar, ca întotdeauna înainte de spectacol. I se părea că băieții de la instalații se mișcau ca ochii mortului, în timp ce el trebuia să verifice totul: program, lumini, animale, frânghiile de la trapez... Și Vasiliu ăsta care se plânge că Florin întârzie seară de seară! Mereu reclamă ceva!

-...și fără trompeți, don'Țurcanu, se duce dracului șandra-maua; că într-un circ, orchestra creează atmosfera și suspansul iar toba și trompeții fac toți banii!

- Deh, Ioane, așa o fi, răspunse el mustăcînd dar văzându-și de treabă.

- Zău, nea Țurcane, fă ceva cu alde Florin ăsta. Se crede buricul pământului doar pentru că e talentat și frumușel! Să știi de la mine că dacă nu se dă pe brazdă, rămâi și fără ceilalți băieți, că e plină lumea de trompetiști de se dau genii!

- Ei, lasă Ioane, e și el tânăr! O fi aflat gustul de muiere fâșneată! Ce, ai uitat cum erai la douăzeci de ani?

- N-am uitat nene, cum să uit? Că prima nu se uită niciodată! Nu-ți fie cu supărare, că nu vrui să mă bag în treburile dumitale. Numai te rog, freacă-l dom'ne nițel, crucea lui tătâne-său de papițoi! Și să știi că dacă și deseară îmi face figura și nu vine, ori întârzie ca de obicei în brațele vreunei nurlii, eu îmi dau demisia și-l las dracului de spectacol! Că circul e treabă serioasă dom'ne iar orchestra noastră, știi și mata, e a mai prima dintre toate! Doar ea dă tonul!

Țurcanu se întoarse la el, iritat:

- Bine Vasiliule, dar tu ce păzești? N-ai pic de autoritate?

Că doar îi poți fi tată! Zi așa, că i-ai căutat în coarne, puștiul a aflat că ai o slăbiciune pentru el iar acum nu mai ști pă unde să scoți cămașa! Trebuie să recunoști: talent are cu carul! Și, rămâne între noi, la muzică vă bate pă toți! Iar ca s-o spui p-a dreaptă: dacă n-ar avea dosarul ăla dalmațian, de se ține după el ca tinicheaua de coada lătrăului, ar fi la Filarmonică omule, sau la Operă!

- Ei șefule, o fi el genial, dar pâinica tot d-aci o papă, nu-i așa? Atunci, să-și respecte colegii și spectatorii! Zici că io l-am răsfățat? Îmi dai mână liberă? Ei bine, dă-mi mie mână liberă și ți-l frec, de-o să vină c-o oră mai devreme și-o să-ți cânte la ureche *Liniștea* lui Tino Rossi!

- Ai grijă, Ioane, să-l lași valid! Nu-i băiat rău și talent are de dat și la alții. Curând o să se așeze la casa lui și o să-i treacă amocul!

Danciu intră în vorbă, mai mult ca să vadă directorul că și el are o problemă urgentă:

- Bă Ionică, uitași bă, că fuseși tânăr și tu? Don' Director, o fi descoperit și Floric-al nostru minunea nurilor!

- Zii nea Danciule, care-i baiul? i se adresă Țurcanu bătrânului îngrijitor care trăgea din Mărășească și, vădind chef de vorbă, sta proptit de cuierul lui Liviu – „omul orchestră”. Acesta intra în spectacol după pauză și, ca de obicei, avea să apară în ultima clipă, țâșnind din taxi ca o rachetă teleghidată.

- Care-i baiul, Bătrâne? Acum ce te macină?!

Danciu răspundea dintotdeauna de animale și simțea imediat pulsul felinelor. Așa că Țurcanu îl ascultă cu atenție.

- Să trăiți, don' Director! Cum să vă spui io... că nici nu-l văzui prea bine. Fuse cineva pă la copiii Donșoarei... și parcă le cătă pricină! Nu-ș' cum intră p'acilea, da' io-i făcui vânt

imediat, fără să-l întreb de sănătate! Dar nu-mi plăcu! Deloc nu-mi plăcu, don' Director! Chestia e, cum să vă spui io, că fetele sunt cam agitate, cam nervoase! Mai ales Karina! Mă gândesc că Donșoara, poate n-ar trebui, știți... tomna azi...

- Ce-i cu Domnișoara, nene, e bolnavă!?

- Apăi, știu și io? Iar o să ziceți că isagerez! Dar, cum să vă isplac? E un bai! Simțesc eu că ceva nu e în regulă cu ea.

- Ei, asta-i! Simțești! De data asta ce mai simțești, omule?

Amărât că directorul nu-i dă crezare, bătrânul îngrijitor încercă să găsească alte vorbe pentru a se face înțeles:

- Iertați, don' Director, dar Donșoara noastră parcă-i du-u-să rău cu gândul. Nu mai e cum o știm, Donșoara noastră! Parcă nu e cu picerele pă pământ. Păi să nu mă-ntrebe ea pă mine de copiii ei? Să nu-mi spună măcar două vorbe? Și nu mă rifer acu' la un vrun spirit de glumă, dar nici măcar să mă salute, don' Director!?

- Poate nu te-a zărit, omule, că deh, ai mai intrat la apă și mata! încercă directorul s-o dea pe glumă, dar nu-i plăcea că animalele erau agitate și cu atât mai puțin că intrase la ele o persoană străină. Dacă Frida era bolnavă, trebuia să-i scoată numărul ori s-o înlocuiască! Dar cu cine?

- O fi cum ziceți, don' Director, da' să nu-ntrebe ea de copiii? Așa ceva nu s-a mai întâmplat de când o știu io! Și o știu de ani buni, de când o v' int prima oară și întâiași dată cu Doamna D. Copilă firavă și blonduță, de nici în vis nu m-ar fi dus gândul că va ajunge dresoare! Și uite că trecură zece ani și pare mai legată ca niciodată de „copiii” ei, tineri ori bătrâni!

Directorul se înnegură la față amintindu-și replica Fridei la sosire. Era clar că îngrijorarea lui Danciu nu era un moft, dar încercă un zâmbet încurajator:

DE CE I SE SPUNE „KILLERUL”!?

(1975)

*„Fericirea înseamnă...
a face posibil ce nu este,
ce nu e încă” (...)*

Constantin Noica

Meditații despre viață în anii târzii

Nimeni n-ar fi putut prevedea ce fel de experiențe avea să aibă Anca Damian în primăvara aceea! Controlul medical devenise obligatoriu prin lege! Dar segmentul de populație vizat era îndeosebi cel al femeilor apte de procreere, pentru ca sistemul să aibă în evidență sarcinile prezente, pierdute sau, eventual, nedeclarate!

Ea a tot amânat să meargă la control. I s-a părut o glumă proastă. Urmarea? A fost penalizată la salariu și amenințată cu schimbarea locului de muncă. Asta i-a mai temperat încăpățânarea și într-o bună zi a ajuns la Policlinică.

Era O.K. Doctorul B. i-a dat liber, cu condiția să-și facă toate analizele și să revină la control!

Totuși, ceva nu i s-a părut în regulă de vreme ce i-a cerut atâtea investigații! A amânat iar, cu diferite pretexte, dar la începutul lunii mai și-a pierdut cunoștința. Era la birou. Au dus-o la policlinică și doctorul B. a somat-o să se interneze imediat!

E în spital de o săptămână și se simte aidoma păianjenului

alb, închis în cutia de talc. (Imaginea arahnidei captive e din povestea prietenei ei, Aurora.) După primele analize, concluzia:

- Anca Damian?! Tovarășa Damian, sunteți anemică! Cum mai mergeți la serviciu în halul ăsta?

Anemică! Ei și? Parcă numai ea! Și ce dacă? S-a obișnuit demult cu starea asta de agonie. O fi chiar așa de grav!? Ei nu-i e teamă, dar doctorul B. s-a înfuriat:

- Ce faci, tovarășa? Ești inconștientă?!

Asta a înfuriat-o. Celălalt doctor îi trântise direct și fără menajamente:

- Trăiește-ți viața, madam! Eu sunt doctor, nu pot să te rezolv!

Prostii. De parcă ar fi așteptat ea ajutor de la străini, fie ei și doctori! Întotdeauna s-a bazat doar pe ea însăși, convinsă că are forța să-și depășească slăbiciunile, fizice și afective. Dar, de unde nu e minte, nici Dumnezeu nu are pretenții!

I se pare ciudat că după o săptămână, asistentele au început să se agite în jurul ei ca și cum ar fi bolnavă! „Ca și cum!” Ce mult i-a plăcut, în facultate, cursul despre filozofia lui „*ca și cum...*”

E început de mai, dar ea se simte în vacanță. Salonul, o rezervă cu patru paturi, e curat și luminos, apărat de verdele copacilor care înconjoară clădirile spitalul. O pavază naturală împotriva prafului și a zgomotului. Prin ferestrele deschise, ciripitul păsărilor îi dau iluzia că se află la munte, la cabană. O să profite de acest sejur obligatoriu, chiar dacă va trebui să se lase pe mâna doctorilor. Dacă-i musai..., cu plăcere! Tot e internată, așa că o să rămână până vor ei. Chiar începe să-i placă!

De când e internată face în fiecare dimineață tot felul de

analize și investigații de laborator! O adevărată corvoadă. Parcă ar merge la serviciu, numai că programul e prea matinal. În restul timpului, citește, scrie, ascultă muzică și se amuză de glumele colegelor de salon. Dar gândul e mereu la birou!

La reorganizarea despre care se zvonește de câteva luni, ultimii veniți vor fi primii disponibilizați. Chiar dacă se schimbă doar șeful, așa cum se aude, tot vor avea loc mișcări de trupe. Iar ea e absentă, în spital... desigur, are motive obiective! Ar putea să zboare din prima, exact cum a avertizat-o cadristul, când s-a transferat:

- Păi..., mătăluță, tovarășa, nu prea stați bine cu dosarul! Să știți că au fost disponibilizate tovarășele cu mai multă experiență și vechime, pentru un simplu divorț.

- Și dacă instituția s-a desființat iar eu am fost repartizată aici, ce trebuie să fac!? Dați-mi scris că postul nu există sau a fost deja ocupat.

- Ei, nici chiar așa, tovarășico. Am vrut decât să vă atrag atențiunea!

După ultimul transfer, învățase un cuvânt nou ce făcea valuri și le dădea frisoane colegelor: *disponibilizare*.

Astăzi a făcut o descoperire: pacientele sunt programate la operație, pe bandă. I se pare curios că și doctorii au normă de operații – pe zi sau pe săptămână, încă n-a înțeles exact: cel puțin două histerectomii, două chiuretaje, desigur, aprobate de Procuratură! Extracții de ovare, legări de trompe sau... Personalul medical e foarte ocupat! Ghinionul sau norocul ei! În trei zile l-a văzut o singură dată pe S., doctorul ei. Explicația? Are norma întregă în Policlinică.

Așa a dedus ea că nu are nimic grav și poate să plece. Nu

înțelege de ce o mai țin aici. De ce trebuie să repete analizele? Cu siguranță, îi ascund ceva! Doar dacă... Gata, madam! Își spune. Ai intrat pentru anemie și dai în paranoia!

Dar oricât de indiferentă sau inconștientă ar fi, cum susține doctorul B., e aproape firesc să dea semne de ipohondrie, în atmosfera panicardă și plină de senzațional a Secției! Parcă a început s-o doară gâtul, ba nu, inima sau poate...

- Așteptăm rezultatele analizelor. Până atunci aveți nevoie de un tratament de fortificare, îi explică zâmbind, asistenta Vera, când își manifestă nerăbdarea.

Fortificare... Nu asta face tot timpul? Mănâncă, doarme pe săturate și ascultă poveștile colegelor de salon. Citește și ... visează. Nu-și mai pune întrebări. Timp are berechet. Trebuie să aștepte verdictul doctorului S., care se lasă așteptat! Dar a decis să nu dramatizeze. Fie ce-o fi! O să se bucure de mica ei vacanță!

Din prima zi și-a spus că doctorul Ovidiu Muntean e un infatuat! La vizita de seară l-a auzit:

- Pe doamna o mutați în alt salon! Aici rămân doar operatele! a cerut el, fără să-i citească fișa de internare.

Adică numai pacientele lui! De parcă ar fi pe feuda proprie! Pentru el e doar un obiect, un număr sau pur și simplu un caz care îi încurcă treburile! Sau, poate, există o regulă nescrisă? Poate că dr. S. are propriul lui salon iar ea a nimerit din greșeală la tipul ăsta, care seamănă prea puțin a doctor și mai mult a măcelar... Doar nu degeaba i se spune Killerul! A fost prima poantă, aflată de la colegele de salon. I se mai spune și copilul teribil al Spitalului! Dar și „killerul”! De ce oare?

Copilul teribil mai înțelege, dar „killerul”? se întreabă Anca.

CUPRINS

EFFECTUL DE ÎNSTRĂINARE	7
CÂND E LUNĂ PLINĂ?	45
CULORILE TOAMNEI	65
STĂPÂNA CLIPEI	83
DUHUL PĂMÂNTULUI	109
ÎN VIZITĂ LA UN OM NOROCOS	123
DE CE I SE SPUNE „KILLERUL”!?	161
MOȘ MIRON sau	193
NOAPTE DE IARNĂ CU PĂLINCUȚĂ ȘI POVEȘTI	